

Policja jako wiodący podmiot w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego – analiza formacji oraz wybranej czynności służbowej

Wstęp

Zagadnienie Policji i bezpieczeństwa stanowi jeden z najważniejszych przedmiotów zainteresowania w państwie. Policja jest organizacją państwową, która ma charakter paramilitarny, jest formacją jednolicie umundurowaną i została stworzona do służby społeczeństwu. Nad bezpieczeństwem ludzi oraz utrzymaniem porządku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej, czuwa blisko 100 tysięcy policjantów wspieranych przez prawie 25 tysięcy pracowników cywilnych. Wielkość tej formacji oraz uprawnienia, które ustawodawca przyznał Policji, zarówno te o charakterze prewencyjnym jak i represyjnym plasują Policję jako wiodący podmiot w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego. Głównym zadaniem Policji jest zapewnienie bezpieczeństwa, ładu i porządku publicznego na poziomie akceptowalnym przez społeczeństwo zgodnie z obowiązującym systemem prawnym.

Definicja bezpieczeństwa wewnętrznego

Bezpieczeństwo jedno słowo, a znaczy tak wiele, ma istotne znaczenie dla jednostki, narodu, państwa. Zanim przejdę do zdefiniowania i ukazania etymologii tego słowa chciałbym przytoczyć ważne słowa głowy naszego państwa, które odnoszą się do bezpieczeństwa, oraz wypowiedź Ministra Obrony Narodowej Pana Tomasza Siemoniaka. Prezydent Bronisław Komorowski powiedział „wolność i niepodległość nie są dane raz na zawsze – trzeba

o nie dbać i je umacniać. Nie ma, bowiem pełnej wolności bez poczucia bezpieczeństwa. Rozumiemy to jeszcze lepiej widząc, co dzieje się za naszą wschodnią granicą, za wschodnią granicą NATO i UE”¹.

W podobnym tonie wypowiada się Minister Obrony Narodowej podkreślając znaczenie bezpieczeństwa mówi „sądzę, że wszyscy mamy świadomość, że bezpieczeństwo Polski nie jest rzeczą daną raz na zawsze. Każdego dnia musimy działać na rzecz jego budowania i wzmacniania, a jednocześnie eliminowania zagrożeń”². Słowa te wprawiają nas w pewną refleksję o bezpieczeństwie.

Sam termin bezpieczeństwo pochodzi od łacińskiego słowa *sine cura = securitas* oznacza bezpieczny. Pojęcie bezpieczeństwa ewoluuje przybiera definicji tego pojęcia. R. Zięba pisze tak o bezpieczeństwie „w najogólniejszym znaczeniu bezpieczeństwo można, więc określić, jako pewność istnienia i przetrwania, stanu posiadania oraz funkcjonowania i rozwoju podmiotu. Pewność jest wynikiem nie tylko braku zagrożeń (ich niewystępowania lub eliminowania), ale powstaje przede wszystkim wskutek kreatywnej działalności danego podmiotu i jest zmienna w czasie, czyli ma naturę procesu społecznego”³. Natomiast W. Fehler bezpieczeństwo postrzega tak „to stan pewności i pokoju wynikający z niskiego poziomu zagrożenia, posiadania pozytywnych perspektyw rozwojowych oraz skutecznych środków ochrony przed negatyw-

¹ Orędzie Pana Prezydenta Bronisława Komorowskiego z okazji 15 rocznicy przystąpienia Polski do Paktu Północnoatlantyckiego, <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta/inne/art,605,orzeczenie-rezydenta-rp-z-okazji-15-lecia-przystapienia-do-nato.html>, 20.12.2014.

² S. Wojciechowski, A. Potyrała, *Bezpieczeństwo Polski, współczesne wyzwania*, Warszawa 2014, s. 9.

³ A. Zięba, *Treść i zakres pojęcia „Bezpieczeństwo Polski”* [w:] *Bezpieczeństwo Polski, współczesne wyzwania*, red. S. Wojciechowski, A. Potyrała, Warszawa 2014, s. 13.

nie wartościowymi zjawiskami i procesami”⁴. Mnogość definicji bezpieczeństwa wiąże się z trudnością zdefiniowania tego pojęcia, w obliczu przyjętych perspektyw rozpatrywania lub przybranych kryteriów, w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁵, możemy znaleźć następujące określenia dotyczące bezpieczeństwa, a mianowicie: bezpieczeństwo wewnętrzne, zewnętrzne, obywateli, państwa, ekonomiczne. Samo umiejscowienie pojęcia bezpieczeństwa w najważniejszym akcie prawnym w Polsce, mającym największą moc prawną jest podkreśleniem doniosłości i ważności tego zagadnienia. S. Pieprzny analizując pobieżnie niektóre źródła prawa powszechnie obowiązujące wskazuje na użycie rodzajowego pojęcia bezpieczeństwa w ponad 100 tytułach aktów normatywnych⁶.

Bezpieczeństwa wewnętrznego, możemy rozpatrywać w ujęciu wąskim i szerokim. W ujęciu szerszym pojęcie to odnosi się do ochrony życia, zdrowia oraz mienia, a w ujęciu węższym utożsamia się je z bezpieczeństwem powszechnym, publicznym oraz ustrojowym⁷.

P. Majer analizował wiele definicji bezpieczeństwa wewnętrznego i zauważył, że większość z nich dotyczy państwa, to właśnie państwo dysponuje aparatem administracyjnym oraz służbami, które reagują przy wystąpieniu zagrożenia. Majer bezpieczeństwo wewnętrzne definiuje, jako „stan niezakłóconego funkcjonowania państwa, związanego z bezpieczeństwem jego organów oraz stabilnością życia społecznego”⁸.

⁴ W. Fehler, *Bezpieczeństwo wewnętrzne współczesnej Polski. Aspekt teoretyczny i praktyczny*, Warszawa 2012, s. 9.

⁵ Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. 1997 nr 78, poz. 483 z późn. zm.

⁶ S. Pieprzny, *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Rzeszów 2012, s. 11–12.

⁷ J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Zarys systemu. Zarządzanie bezpieczeństwem*, Warszawa 2013, s. 14.

⁸ P. Majer, *W poszukiwaniu uniwersalnej definicji bezpieczeństwa wewnętrznego* [w:] *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego* 2012, nr 7 (4), s. 11–18.

Policja w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego

Współczesne zagrożenia, jakże dynamiczne i różnorodne w swych przeobrażeniach, wymuszając konieczność udziału wszystkich podmiotów, instytucji i organów właściwych w sprawach bezpieczeństwa do ciągłego ich współdziałania⁹.

Należy zaznaczyć, iż zasadniczym celem funkcjonowania państwa oraz realizacji władzy przez państwo jest zagwarantowanie ludności akceptowalnego poziomu bezpieczeństwa i spokojnego rozwoju zarówno na szczeblu rządowym, jaki samorządowym. „Zatem zadaniem systemu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa jest zapewnienie bezkonfliktowego rozwoju społeczeństwa poprzez utrzymanie zdolności do reagowania (odpowiednio do zaistniałej sytuacji) w przypadku zagrożeń porządku publicznego, wystąpienia klęski, katastrofy, zagrożeń porządku konstytucyjnego i każdego innego zdarzenia powodującego lub mogącego spowodować sytuację kryzysową w drodze zorganizowanych i zespolonych działań (tak w układzie funkcjonalnym, jak i terytorialnym, wszystkich szczebli władzy i społeczności lokalnych¹⁰”. System bezpieczeństwa wewnętrznego stanowi subsystem bezpieczeństwa narodowego. Bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny i bezpieczeństwo publiczne są wartościami chronionymi konstytucyjnie.

Omawiając subsystem bezpieczeństwa wewnętrznego należy stwierdzić, że jego głównym zadaniem jest utrzymanie bezpieczeństwa, ładu i porządku wewnątrz państwa poprzez działania prewencyjne i represyjne odpowiednich służb, organów, instytucji i straży oraz innych podmiotów powołanych do dbania o bezpieczeństwo wewnętrzne.

W systemie bezpieczeństwa wewnętrznego możemy wyróżnić następujące podsystemy:

⁹ J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo...*, dz. cyt., s. 74.

¹⁰ B. Wiśniewski, S. Zalewski, *Bezpieczeństwo wewnętrzne RP w ujęciu systemowym i zadań administracji publicznej*, Bielsko-Biała 2006, s. 90.

- podsystem bezpieczeństwa ustrojowego;
- podsystem bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego;
- podsystem ochrony granic;
- podsystem ratowniczy;
- podsystem sanitarno-epidemiologiczny;
- podsystem bezpieczeństwa informacyjnego;
- podsystem zarządzania kryzysowego¹¹.

Uwagę swoją skupię na podsystemie bezpieczeństwa i porządku publicznego, bo głównym celem tego rozdziału zgodnie z jego tytułem jest umiejscowienie Policji w strukturze systemu bezpieczeństwa wewnętrznego RP.

Wiodącą rolę w podsystemie bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego pełni minister właściwy do spraw wewnętrznych oraz Komendant Główny Policji.

Zgodnie z dyspozycją art. 5 ustawy o Policji, centralnym organem administracji rządowej, właściwym w sprawach ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, jest Komendant Główny Policji, podległy ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych. Zadania określone dla ministra właściwego do spraw wewnętrznych w ustawie o działaniach administracji rządowej¹² oraz dla Komendanta Głównego Policji w ustawie o Policji¹³, są uzupełnione o określone procedury postępowania w sytuacjach występowania zagrożeń godzących w bezpieczeństwo obywateli i porządek publiczny¹⁴.

¹¹ W. Fehler, *Bezpieczeństwo...*, dz. cyt., s. 175–179.

¹² Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działaniach administracji rządowej, tekst jednolity Dz. U. z 2013, poz. 743 z późn. zm.

¹³ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, tekst jednolity Dz. U. z 2011, nr 287, poz. 1687 z późn. zm.

¹⁴ G. Rychlewski, *Rada Ministrów i inne naczelné organy administracji rządowej w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego* [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, red. S. Sulowski, M. Brzeziński, Warszawa 2009, s. 150.

Odpowiednia struktura organizacyjna Policji ma zapewniać prawidłowe wykonywanie zadań przez organy Policji, które są ukształtowane w myśl hierarchicznego podporządkowania¹⁵. Ustawa o Policji wskazuje, że Policja składa się z następujących służb; kryminalnej, prewencyjnej oraz wspomagającej działalność Policji w zakresie organizacyjnym, logistycznym i technicznym¹⁶. Za zgodą ministra właściwego do spraw wewnętrznych, Komendant Główny Policji może powoływać, w uzasadnionych przypadkach, inne rodzaje służb, określając ich właściwość terytorialność, organizację i zakres działania¹⁷. W skład Policji wchodzi ponadto; Wyższa Szkoła Policji, ośrodki szkolenia i szkoły policyjne, wyodrębnione oddziały prewencji i pododdziały antyterrorystyczne, instytuty badawcze¹⁸.

Komendant Główny Policji jest przełożonym wszystkich policjantów, o czym stanowi ustawa o Policji. Komendanta Głównego Policji powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych¹⁹. Przepisy nie wskazują, że Komendantem może być tylko funkcjonariusz Policji. Nie ma, zatem prawnych przeszkód, aby na to stanowisko była powołana osoba spoza Policji²⁰.

Komendant Główny Policji, wykonuje swoje zadania przy pomocy Komendy Głównej Policji²¹.

Zgodnie z art. 5a. ust. 1–7 ustawy o Policji Centralne Biuro Śledcze Policji (CBŚP) jest jednostką organizacyjną Policji służby śledczej realizującą na obszarze całego kraju zadania w zakresie rozpoznawania, zapobiegania i zwalczania przestępczości zorga-

¹⁵ S. Pieprzny, *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, Warszawa 2011, s. 20.

¹⁶ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, tekst jednolity Dz. U. z 2011, nr 287, poz. 1687 z późn. zm.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Tamże.

²⁰ B. Opaliński, P. Szustakiewicz, *Policja. Studium administracyjnoprawne*, Warszawa 2013, s. 51.

²¹ Tamże.

nizowanej. Komendant Centralnego Biura Śledczego Policji, zwany dalej „Komendantem CBŚP”, jest podległy Komendantowi Głównemu Policji, kieruje CBŚP i jest przełożonym policjantów CBŚP. Siedzibą Komendanta CBŚP jest miasto stołeczne Warszawa. Komendanta CBŚP powołuje, spośród oficerów Policji, i odwołuje minister właściwy do spraw wewnętrznych na wniosek Komendanta Głównego Policji.

Ustawodawca wskazuje katalog podmiotów terenowych organów Policji działających na obszarze województwa, do których zaliczmy komendanta wojewódzkiego Policji, komendanta powiatowego Policji oraz komendanta komisariatu Policji²². Komendant powiatowy (miejscy) oraz komendant wojewódzki Policji działają odpowiednio na terenie powiatu i województwa. Właściwość miejscową tych organów odpowiada zasadniczemu podziałowi terytorialnemu państwa, określony w art. 1 ustawy o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa²³.

Z terytorialnego zasięgu wyłącza się działania komendanta wojewódzkiego Policji właściwego dla województwa mazowieckiego, a mianowicie obszar m.st. Warszawy oraz powiatów: grodzkiego, legionowskiego, mińskiego, nowodworskiego, otwockiego, piaseczyńskiego, pruszkowskiego, warszawskiego zachodniego i wołomińskiego²⁴.

W świetle art. 6 ust. 4–4a ustawy o Policji, Komendant Stołeczny Policji wykonuje na obszarze swojego działania zadania i kompetencje, które odpowiadają zadaniom i kompetencjom komendanta wojewódzkiego Policji. Na obszarze m.st. Warszawy zadania i kompetencje odpowiadające zadaniom i kompetencją kome-

²² M. Karpiuk, *Struktura organizacyjna Policji* [w:] *Prawo policyjne*, red. M. Czuryk i inni, Warszawa 2014, s. 35.

²³ Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa, Dz. U. z 1998, nr 96, poz. 603 z późn. zm.

²⁴ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, tekst jednolity Dz. U. z 2011, nr 287, poz. 1687 z późn. zm.

danta powiatowego (miejskiego) policji wykonuje z kolei terytorialnie właściwy komendant rejonowy policji, którego właściwość miejscowa obejmuje obszar działania jednej lub kilku dzielnic. Na terenie m.st. Warszawy utworzonych zostało siedem komend rejonowych²⁵.

Komendanta Stołecznego Policji powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw wewnętrznych na wniosek Komendanta Głównego Policji złożony po zasięgnięciu opinii wojewody oraz opinii Prezydenta m.st. Warszawy²⁶.

Komendanta wojewódzkiego Policji powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw wewnętrznych na wniosek Komendanta Głównego Policji złożony po zasięgnięciu opinii wojewody²⁷.

Komendanci powiatowi Policji to kolejny szczebel organów terenowych Policji. Podobnie jak organy wyższego stopnia, są oni przełożonymi wszystkich policjantów na terenie swojego działania. Komendanta powiatowego (miejskiego) Policji powołuje i odwołuje komendant wojewódzki Policji, po zasięgnięciu opinii starosty²⁸.

Jednostką niższego szczebla terenowych organów Policji jest Komendant komisariatu Policji. Komendanta komisariatu Policji powołuje i odwołuje komendant powiatowy (miejski) Policji po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnie wójta (burmistrza lub prezydenta miasta) lub wójtów. Opiniowanie to nie dotyczy komendanta komisariatu specjalistycznego²⁹.

Komendant wojewódzki Policji w porozumieniu z Komendantem Głównym Policji tworzy, w razie potrzeby, komisariat kolejowy, wodny, lotniczy lub inny komisariat specjalistyczny. Komen-

²⁵ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie utworzenia komend rejonowych Policji na terenie m.st. Warszawy, Dz. U. z 2003, nr 2, poz. 23.

²⁶ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, tekst jednolity Dz. U. z 2011, nr 287, poz. 1687 z późn. zm.

²⁷ Tamże.

²⁸ Tamże.

²⁹ Tamże.

danci komisariatów specjalistycznych podlegają właściwemu terytorialnie komendantowi wojewódzkiemu Policji³⁰. Komendanta komisariatu specjalistycznego Policji powołuje i odwołuje komendant wojewódzki Policji³¹.

Założenia organizacyjne Policji najlepiej obrazują zasady: prawnorządności, hierarchicznego podporządkowania, oparcia ogólnej struktury organizacyjnej na podziale terytorialnym państwa, a wreszcie ważna zasada apolityczności³².

Z uwagi na podstawową rolę, najszerszy zakres zadań oraz rozległą strukturę, Policji przyznano wiodącą rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Podsystem bezpieczeństwa publicznego obejmuje również wyspecjalizowane straże, służby specjalistyczne i wyodrębnione inspekcje, które realizują określone prawem zadania, wpływające na poziom bezpieczeństwa publicznego.

Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego należy, więc do państwa i jego organów, a działalność innych podmiotów jest w tej dziedzinie uzupełniająca, pomocnicza³³.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bronisław Komorowski w dniu 5 listopada 2014 r., na wniosek Prezesa Rady Ministrów, zatwierdził Strategię Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. W niniejszej strategii to Policja została wymieniona, jako podstawowa formacja odpowiedzialna za utrzymanie ładu i porządku w podsystemie bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego. „Podstawą utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego na właściwym poziomie jest skuteczne zapobieganie ich naruszeniom, a także wykrywanie przestępstw i wykroczeń godzących w życie, zdrowie i mienie obywateli, jak również interesy państwa. Zadania realizowane w tym zakresie dotyczą różnego rodzaju czynów zabronionych, w tym zarówno przestęp-

³⁰ Tamże.

³¹ Tamże.

³² A. Misiuk, A. Letkiewicz, M. Sokołowski, *Policje Unii Europejskiej*, Warszawa 2011, s. 106.

³³ S. Pieprzny, *Administracja...*, dz. cyt., s. 71.

czości pospolitej, jak i zorganizowanej o charakterze ekonomicznym, narkotykowym i kryminalnym. Przedmiotowe działania pozostaną ukierunkowane na zwiększenie efektywności w zakresie przeciwdziałania i wykrywania przestępstw i wykroczeń, nieuchronności karania ich sprawców, odzyskiwania utraconego mienia oraz minimalizowania strat budżetu państwa. Istotną rolę odgrywać będzie również koordynacja działań i współpraca z innymi podmiotami systemu bezpieczeństwa narodowego, w tym z właściwymi organami administracji publicznej oraz wewnętrznymi służbami ochrony, a także partnerami zagranicznymi i międzynarodowymi. Najważniejszą służbą realizującą zadania z tego zakresu jest Policja, właściwa w zakresie ochrony życia i zdrowia oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra”³⁴.

Współdziałanie Policji w Polsce z pozostałymi służbami wchodzącymi w skład podsystemu bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego regulowane jest ustawami, rozporządzeniami (aktami wykonawczymi wydawanymi na mocy delegacji ustawowej) lub porozumieniami zawartymi między tymi służbami.

Struktura podsystemu bezpieczeństwa publicznego, oparta jest na następujących zasadach, do których zaliczamy:

- zasada jednolitości;
- zasada hierarchicznego podporządkowania;
- zasadę sprawnego działania;
- zasadę oparcia podstawowej struktury organizacyjnej na podziale terytorialnym kraju;
- zasadę fachowości³⁵.

³⁴ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, <http://www.bbn.gov.pl/pl/publikacje-i-dokumenty/dokumenty/1144,Strategia-Bezpieczenstwa-Narodowego-RP.html>, pkt 87, 20.12.2014.

³⁵ M. Ożóg, *Organizacja i zadania Policji w Polsce [w:] III edycja Środkowoeuropejskiej Akademii Policyjnej. Policja Polska wobec przestępczości zorganizowanej*, konferencja naukowa, Szczytno 1996, s. 22.

Reasumując Policja, jest wiodącym podmiotem dbającym o bezpieczeństwo wewnętrzne w podsystemie bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego. Działania instytucji z tego obszaru mają na celu zapewnienie ochrony przed działaniami zabronionymi, które naruszają prawnie usankcjonowany porządek społeczny w państwie, godzą w życie, zdrowie lub porządek publiczny³⁶.

Legitymowanie jako podstawowa czynność policyjna

Policja posiada szereg zadań, które musi realizować, już sama definicja formacji Policji narzuca zadania i ukierunkowuje działania tej formacji. Zgodnie z art. 1 ustawy o Policji³⁷ tworzy się Policję jako umundurowaną i uzbrojoną formację służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Prawidłowa realizacja tych zadań, będących istotnym elementem zainteresowania administracji publicznej, stworzyła potrzebę przyznania Policji szeregu uprawnień umożliwiających podejmowanie działań nakierowanych na zapewnienie spokoju i bezpieczeństwa w relacjach społecznych³⁸. W ustawie o Policji przewidziano szereg uprawnień nakierowanych na zapewnienie przez tę formację ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego³⁹. Uprawnienia te zostały określone w art. 15 ustawy o Policji.

W niniejszym rozdziale przybliżę procedurę związaną z legitymowaniem, ukazując prawa i obowiązki obywatela jak i funkcjonariusza Policji.

Najczęściej wykonywaną i najbardziej elementarną czynnością w służbie policyjnej jest legitymowanie, jest to najbardziej powszechna forma kontaktu Policji ze społeczeństwem. „Legitymowanie to ustalenie lub potwierdzenie tożsamości oraz innych da-

³⁶ J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo...*, dz. cyt., s. 91.

³⁷ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, tekst jednolity Dz. U. z 2011, nr 287, poz. 1687 z późn. zm.

³⁸ B. Opaliński, P. Szustakiewicz, *Policja...*, dz. cyt., s. 91–92.

³⁹ Tamże.

nych osoby na podstawie posiadanych przez nią dokumentów. Poprzez ustalenie czy też potwierdzenie tożsamości osoby rozumieamy stwierdzenie faktycznej zgodności pomiędzy nią samą, a personaliami jej przypisanymi w legalnym dokumencie”⁴⁰.

Przepisy szczegółowe, zakres i sposób wykonania tej czynności zostały określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów⁴¹.

Zgodnie z wyżej wymienionym aktem wykonawczym funkcjonariusz Policji jest obowiązany:

1. podać swój stopień, imię i nazwisko w sposób umożliwiający odnotowanie tych danych;
2. policjant nieumundurowany podaje stopień, imię i nazwisko i ponadto okazuje legitymację służbową, a na żądanie osoby, wobec której podjęto czynności, umożliwia odnotowanie danych w niej zawartych;
3. podać podstawę prawną oraz przyczynę podjęcia czynności służbowej;
4. po zakończeniu wykonywania czynności służbowych poinformować osobę, wobec której je podjęto, o prawie złożenia zażalenia do właściwego miejscowo prokuratora na sposób przeprowadzenia tych czynności;
5. przestrzegać prawa, procedur oraz zasad etyki zawodowej policjanta.

Każda czynność wykonywana przez policjanta powinna być poparta podstawą prawną. Funkcjonariusz Policji ma następujące podstawy prawne do dokonania czynności legitymowania jako czynności o charakterze administracyjno-porządkowym:

- art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy o Policji;

⁴⁰ M. Szawelski, A. Thiel, *Legitymowanie*, Słupsk 2014, s. 5.

⁴¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów, Dz. U. z 2005, nr 141, poz. 1186.

- art. 129 ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo o ruchu drogowym⁴²;
- art. 289 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach⁴³.

W przypadku dokonywania legitymowania w oparciu o wyżej wymienione podstawy prawne funkcjonariusz jest zobligowany do podania również podstawy faktycznej dokonywanej czynności. Do podstaw faktycznych zaliczamy:

- identyfikacja osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia;
- ustalenia świadków zdarzenia powodującego naruszenie bezpieczeństwa lub porządku publicznego;
- wykonania polecenia wydanego przez sąd, prokuratora, organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego;
- identyfikacja osób wskazanych przez pokrzywdzonych jako sprawców przestępstw lub wykroczeń;
- poszukiwania osób zaginionych lub ukrywających się przed organami ścigania albo wymiarem sprawiedliwości.

Należy jednoznacznie stwierdzić, iż wyżej wymieniony katalog podstaw faktycznych nie jest katalogiem zamkniętym. Sam fakt ustalenia podstawy faktycznej do podjęcia czynności legitymowania może być inny, wynikający z zaistniałej sytuacji.

Funkcjonariusz policji ustala tożsamość legitymowanego na podstawie następujących dokumentów:

- dowodu osobistego;
- paszportu;
- zagranicznego dokumentu tożsamości;
- innego niebudzącego wątpliwości dokumentu zaopatrzonego w fotografię i oznaczonego numerem lub serią;
- oświadczenia innej osoby, której tożsamość została ustalona na podstawie wyżej wymienionych dokumentów.

⁴² Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym, tekst jednolity Dz. U. z 2012, poz. 1137 z późn. zm.

⁴³ Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, Dz. U. 2013, poz. 1650 z późn. zm.

W sytuacji podjęcia czynności służbowych wobec N.N. osób policjant może wykorzystać inne sposoby ustalenia tożsamości, jak chociażby:

- rozpytanie innych osób;
- ustalenie w biurze ewidencji;
- fotografowanie;
- daktyloskopowanie;
- okazywanie.

Należy pamiętać, iż w trakcie wykonywania czynności legitymowania po stronie zarówno funkcjonariusza jak i osoby legitymowanej występują prawa i obowiązki. Prawo w tym zakresie umożliwi funkcjonariuszowi skuteczne dokonanie swojej czynności, a legitymowanemu zapewnia ochronę jego podstawowych praw. Istotnym zapisem chroniącym legitymowanego jest dyspozycja art. 15 ust. 8 pkt 7 ustawy o Policji dający możliwość złożenia zażalenia na czynności określone w art. 15 ustawy o Policji w tym legitymowanie, do prokuratora właściwego miejscowo.